

RIZICI ZA SOCIJALNU ISKLJUČENOST POSEBNO OSJETLJIVIH SOCIJALNIH SKUPINA

Doc. dr. sc. Marijana Kletečki Radović

Čakovec, 18.9.2019.

ŠTO JE SOCIJALNA ISKLJUČENOST?

- Trajna, višestruko uvjetovana i višedimenzionalna depriviranost pojedinca -
- Ključne sastavnice socijalne isključenosti:

RIZICI I SOCIJALNI RIZICI

- Što su rizici?
- Što utječe na pojavu i dinamičnost rizika?
- Zašto je profesionalnim pomagačima – socijalnim radnicima - važno stalno propitivati, istraživati, baviti se rizicima?
- Znamo li sve o rizicima?

RIZICI

- **ČIMBENICI RIZIKA** – su svi događaji, okolnosti ili iskustva koji povećavaju vjerojatnost da će do problema doći ili da će se stanje pogoršati...
- Mogu se pronaći u individualnim obilježjima, socioekonomskim, kulturnim, demografskim i drugim uvjetima i okolnostima koje povećavaju izvjesnost ozbiljnih poteškoća u životu pojedinca ili obitelji.

SOCIJALNI RIZICI – NEKAD I DANAS

STARI SOCIJALNI RIZICI

- NEZAPOSLENOST
- SIROMAŠTVO
- STAROST
- BOLEST

NOVI SOCIJALNI RIZICI

- Novi rizici su oni koji ljudi trpe uslijed društveno-ekonomskih promjena čiji je uzrok post-industrijalizacija (neoliberalizam) - suvremeni problemi
- Novi socijalni rizici nisu zamijenili stare, već su ih dodatno zakomplicirali!
 - Višedimenzionalnost rizika -
- Oni su novi faktori koji stvaraju potrebu za promjenama – na razinama državnih (globalnih) politika, lokalnim zajednicama, obiteljima, grupama, pojedincima pa onda i na razini profesionalnog djelovanja pomagačkih struka - **PROMJENE!**
- **Paradigmatske promjene u pomaganju**; promjene u pristupima, metodama i tehnikama rada, promjene u odnosima s drugim dionicima u društvu (zajednici) – **povezivanje i suradnja! VIŠE NEGO IKAD!**

KAKO PREPOZNATI I RAZUMIJEVATI SOCIJALNE RIZIKE?

- EKOSISTEMSKA PERSPEKTIVA – u socijalnom radu dominantna teorijsko-konceptualna perspektiva jer odražava suštinu socijalnog rada, a to je sagledavanje **osobe – u – okruženju!**
- Proučavanje razvoja (života) pojedinca u njegovom okolinskom kontekstu i transakcijskoj stvarnosti.
- Sagledavanje RIZIČNIH ČIMBENIKA (ali i zaštitnih) na:
 - 1. **individualnoj razini** koja obuhvaća individualna obilježja pojedinca i ličnost;
 - 2. **razini primarne grupe** (obitelj, škola, susjedstvo) i lokalne zajednice u kojoj pojedinac živi - **institucionalni**
 - 3. **širem socijalnom kontekstu** (društvo u cjelini) – **strukturna razina**.

RIZICI iz ekosistemske perspektive

PROCJENA RIZIKA I ZAŠTO JE VAŽNA

- RIZICI se isprepliću i mogu imati (najčešće i imaju) kumulativni učinak
- Nepovoljne okolnosti u jednom životnom području nadovezuju se na nepovoljne okolnosti u drugom životnom području
- Npr. Siromaštvo utječe **NA**, ali je i **POD** utjecajem je složenih individualnih, obiteljskih, odnosnih, okolinskih i strukturalnih obilježja
- Što je prije „kokoš ili jaje?“ (narušeno zdravlje – siromaštvo – pogoršanje fizičkog i mentalnog zdravlja ; siromaštvo – sukobi sa zakonom - siromaštvo; slabo obrazovanje – siromaštvo – slaba radna aktivacija (niska razina kvalifikacije)

RIZIČNI ČIMBENICI

Individualni rizični čimbenici

- Nizak prag tolerancije na frustraciju
- Deficiti pažnje
- Hiperaktivnost
- Nemogućnost kontrole impulsa
- Loša slika o sebi
- Narušeno zdravlje - bolest
- Invaliditet (intelektualne teškoće, mentalne teškoće, tjelesne teškoće)
- Anti-socijalno ponašanje (sklonost sukobima sa zakonom, nasilje...)
- Spol

Obiteljska rizična obilježja

- Nesigurno obiteljsko okruženje
- Nasilje u obitelji ili zanemarivanje
- Nedjelotvorna komunikacija i konflikti
- Slaba veza roditelji – dijete ili slaba veza pojedinac – drugi članovi obitelji
- Alkoholizam i ovisnost o drogama
- Napuštanje školovanja/Slaba povezanost sa školom
- Nezaposlenost u obitelji
- Visoka razina stresa
- Povezanost sa asocijalnim vršnjacima

Obilježja zajednice - rizici

- Mjesto stanovanja – dezorganizirane zajednice
- Nesigurno susjedstvo
- Visoka razina nasilja u zajednici; tolerancija na nasilje
- Loši uvjeti stanovanja
- Loš pristup čistoj vodi i zraku
- Nedostatak/nedostupnost odgojno-obrazovnih ustanova
- Nedostatak/nedostupnost socijalne i zdravstvene zaštite
- Nedostupnost hitne medicinske službe, policije, vatrogasaca
- Nedostatak rekreativnih sadržaja
- Visoka stopa siromaštva/nezaposlenosti

Strukturalni rizični čimbenici

- Nerazvijena/niska razina socijalne politike – zdravstvo, stanovanje, socijalna, obiteljska, obrazovna
 - Npr. prosjek EU za socijalne izdatke 28,7% BDP-a; najviše Francuska 34,3%,
 - Hr 21% BDP-a za socijalnu zaštitu – od toga za **socijalnu skrb 0,6%**, nezaposlene 0,2% i branitelje 0,4% BDP-a i obiteljske naknade 1%!!!! – NISKI IZDACI
- Ekonomska politika – nezaposlenost (nestabilna zaposlenost), iseljavanje, niska primanja – „working poor“
- Kultura – Hrvatska je jednoobrazno društvo – ne imanje iskustva s različitostima – migranti, azilanti, stranci – pitanje multikulturalnosti?!
- Nacionalne manjine – Romi – ekstremno siromašni; nacionalizam koji proizlazi iz nezatvorenih prošlosti, ratnih tramuma
- Nedostupnost i nerazvijenost socijalnih usluga i građanskih usluga (uvjeta života – promet, okrenutost građaninu i boljitku)

PROCJENA RIZIKA – KAKO MI TO RADIMO?

- DVA EKSTREMA – zamagljenost naočala
- 1. „mi sve znamo i možemo“ – **RUŽIČASTE NAOČALE**
 - Previdjeti prepreke/rizike – izgubiti korisnika
 - Previsoka očekivanja
 - Profesionalno sagorijevanje
 - Idealizacija
- 2. „ne može se ništa“ – **CRNE NAOČALE**
 - Nema vjere u promjene
 - Pesimizam
 - Profesionalno sagorijevanje
 - Gubljenje nade i optimizma
 - Slabljenje profesionalnih vještina – „ne izgradnja karijere“

Nemogućnost sagledavanja rizika kroz međuovisnost razina kao prijetnja za profesionalno postupanje -

1. „**SLJEPOĆA ZA RAZLIČITOST**“ – svi se tretiraju kao „jednaki“ negirajući pritom specifičnosti iskustva pojedinca (druga vjera, rasa, kulturni identitet, siromašan, OSI..)

„Ja se prema svima odnosim jednako, bez obzira na rasu, vjeru, spol ...“

RAVNOPRANO DOSTOJANSTVO nije JEDNAKOST

NISMO SVI JEDNAKI – po znanju, moći, obrazovanju, statusu, spolu...

– društvene kategorije o kojima značajno ovise mogućnosti i socijalno uključivanje, posebice onih koji su u riziku od socijalne isključenosti – nezaposleni, OSI, siromašni, stranci, djeca, mladi ...

Nemogućnost sagledavanja rizika kroz međuovisnost razina kao prijetnja za profesionalno postupanje (II)

- 2. „**PORICANJE**” – ne postoje oblici diskriminacije i marginalizacije u institucijskim i kulturološkim oblicima – to su samo neki ekstremni pojedinci koji diskriminiraju, npr. skinheads
- 3. „**PROPUŠTANJE**”, odnosno ignoriranje racionalne dimenzije socijalnih interakcija (društvene elite, moć, obrazovanje, spol...) koje se tiču diskriminacije ili ignoriranje postojanja različitosti kao takvih
- 4. „**OKRIVLJAVANJE ŽRTVE**” – prepuštanje sve odgovornosti za rizike, diskriminaciju na one koji su „drugačiji” od većine – sami su si krivi za to
„Sama si je kriva, zašto se tako provokativno obukla.” „Što je tražila/o, to je dobila/o”. „Pije za sebe.”
- 5. „**IZBJEGAVANJE**” – osviještenost o rizicima kao činiteljima socijalne interakcije, ali izbjegavanje mogućnosti suočavanja s tim činjenicama i dokazima. „**Protivljenje u tišini**” – netko se ponaša bez poštovanja prema korisniku po nekoj osnovi (etničkoj, rasnoj, seksualnoj...) i ništa se ne čini, prešućuje se i izbjegava konfrontacija.
- 6. „**PRETJERIVANJE**” – uveličavanje, isticanje svakog i najmanjeg koraka u integraciji neke socijalno isključene skupine – političari u predizbornim razdobljima – povisili smo osnovicu za 15 % pa sada jednoroditeljske obitelji primaju 550 kn ZMN-a za dijete, a ne 340 kn)

REALNI OPTIMIST – sposobnost procjene rizika i zaštite/snaga te nada u promjenu

POVEZIVANJE I SURADNJA

KORISNIČKA PERSPEKTIVA

Pitajte korisnike o
tome što žele i
kako im je.

HVALA
